

PRAFUL DE PE SCÂNDURĂ

Theodor-Cristian POPESCU

Asociația actorilor profesioniști din România

Este pe cale să se înființeze! Mă bucur enorm și salut apariția ei cu entuziasm. Doar ce scrisesem în această revistă¹ că ar fi fost demult timpul să înceteze exploatarea de tip sclavagist a actorilor din România, când aflu că un grup dintre ei inițiază o asociație de tip sindical care să le apere drepturile.

Ar fi foarte util să contacteze actorii români care lucrează în regim profesionist în alte țări, ca să înțeleagă concret cum funcționează o asemenea organizație. La fel de util ar fi, cred, să fie contactate organizațiile profesionale ale actorilor din alte țări foste comuniste, ca să se afle cum se descurcă într-un sistem ce combină teatre subvenționate cu angajați permanenți (dar și colaboratori) cu companii ce folosesc actori liber-profesioniști (dar și angajați ai unor teatre de stat în regim de colaborare).

În ceea ce mă privește, îndrăznesc să formulez aici câteva observații generale, bazate pe apartenența mea la organizațiile profesionale care îmi sunt accesibile prin cealaltă cetățenie a mea, cea canadiană.

Înscrierea într-o astfel de asociație e un pas major în cariera unui actor.

În Canada, accesul se face printr-un sistem de credite acumulate în urma rolurilor cu contract profesional în teatru și film care te trec după un timp de la categoria „stagiar” sau „debutant” la membru cu drepturi depline. Responsabilitatea unui actor ce aderă la o asemenea asociație e totală, căci, odată intrat sub o astfel de umbrelă, ai numeroase drepturi, dar și obligații stricte. Principalul drept este acela de a fi remunerat pentru activitatea profesională depusă, conform contractelor-tip negociate de asociație cu organismele grupate în diverse asociații ale producătorilor (în general, în funcție de dimensiunea bugetului/subvenției și numărul locurilor în sala de spectacol). Nu poți obține același onorariu de la o companie mică sau de la un teatru cu subvenție mare, într-o sală cu 40 de locuri ca într-una cu 800. Dar ești întotdeauna plătit. Toate contractele se înregistrează și se trec prin această asociație. E urmărită vânzarea билетelor, căci actorii primesc și un procent (cu un minimum garantat) din acestea. Un producător care nu plătește la timp, nu mai primește permisiunea să angajeze actori profesioniști. Filmele și emisiunile TV sunt obligate prin contract să vireze drepturile de autor ale interpretului de câte ori difuzează sau revând produsul muncii lor, din nou cu un minimum garantat, iar asociația urmărește ca acest lucru să se întâmple în realitate, banii trecând prin conturile ei. Producătorii sunt obligați să participe la constituirea fondurilor de pensii, a asigurărilor medicale, a asigurărilor în caz de accident, etc. Circulația banilor exclusiv

¹ Vezi această rubrică în *Teatrul azi*, nr. 8–9–10/2009.

prin conturile asociației asigură eliminarea întârzierilor de plăți (atât de frecvente în România), căci asociația chiar are puterea și mecanismele să impună penalități pentru întârzieri. Sunt reglate în detaliu multe lucruri, ca de exemplu numărul minim de ore de odihnă între două zile de repetiții sau pontarea orelor petrecute pe platou chiar dacă nu se filmează. Un actor profesionist convocat la o filmare e plătit minimum opt ore, chiar dacă a filmat trei. Se merge uneori până la precizarea dimensiunii minime a mesei de machiaj într-o cabină de teatru, etc. Poate părea absurd, dar nu e: pentru prestații profesionale, trebuie oferite condiții profesionale. Asociația organizează și numeroase stagii profesionale, cum ar fi cursuri de actorie de film. Aici ar fi mult de lucru la noi, căci filmul românesc a luat în ultimii ani un avânt puternic, dar numeroși actori români de teatru au fost foarte sumar sau deloc pregătiți în școală pentru jocul în fața camerei de filmat. Invitarea regi-zorilor de film (care așteaptă de la actori alte mijloace decât cele folosite la teatru) să conducă astfel de ateliere profesionale i-ar pune și pe aceștia în situația de a descoperi actori noi, în special din afara Bucureștiului, care se deplasează foarte rar sau deloc la probe de film. Asociația ar trebui să centralizeze și să trimită un buletin informativ cu data și locul audițiilor și probelor, prin care membrii ei să fie la zi cu toate oportunitățile profesionale. În plan fiscal, ar trebui obținut ca numeroase cheltuieli ce țin de chirie, electricitate, telefon, internet, transport, etc. să fie considerate profesionale și deduse de la impozit (total sau parțial). Spre exemplu, un actor devenit membru al Canadian Actors Equity Association sau Union des Artistes (după limba în care lucrează) se comportă față de organismele fiscale ca o persoană fizică autorizată, fără a fi nevoie să se înregistreze ca atare.

De partea lor, principala obligație a actorilor este să nu accepte prestații profesionale remunerate sub standardele negociate. Aici va interveni probabil principala spaimă a noilor membri în România. Un actor, prin natura sa, își dorește mult să profeseze și se luptă pentru a dobândi un rol. Acest lucru îl face vulnerabil, căci în general se atașează rapid de proiectul la care participă, iar aspectele pecuniare devin secundare. Ba chiar există, pentru mulți, o mare jenă în a discuta aceste aspecte. Dar tocmai de aceea un contract-tip negociat de o asociație profesională va contribui la apărarea demnității unui actor și va elimina multe situații realmente penibile în care producătorii le propun actorilor spre acceptare onorarii ridicole, mizând pe dorința lor de a profesa și pe teama de a nu mai fi solicitați dacă se dovedesc prea dificili (contractul-tip stabilind minimul, nu maximul, deci limitând negocierea în jos, nu în sus).

Va fi enorm de lucru. O asociație a actorilor profesioniști din România va trebui să deschidă două fronturi la fel de dificile. Pe de o parte, va trebui să lupte cu organisme ale statului care sunt cel mai adesea indiferente față de oricine nu negociază de pe poziții de forță cu ele. Va trebui să înțeleagă și să protejeze drepturile legale deja existente (prin legea dreptului de autor, de exemplu, o lege extrem de importantă) și să aibă inițiative legislative noi. Pe de altă parte, va trebui să convingă actorii români, de multe ori prea orgolioși, suspicioși sau dificili unii cu alții, să își apere împreună statutul de profesionist, fiind solidari dincolo de părerea personală a unuia față de altul. Și să se alieze cu organismele existente care au inițiat deja programe și proiecte cu componentă socială pentru actori, cum e UNITER.

Le doresc tuturor să găsească generozitatea și curajul de a aduce această profesie în acord cu anii pe care-i trăim.